

การพัฒนากลไกความร่วมมือการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : นวัตกรรมเชิงระบบ

The Development of a Competency-based Education Management Cooperation Mechanism at the Basic Education Level: A Systematic Innovation

บรรจบ บุญจันทร์^{1*}, สุภาวดี วิสุวรรณ์² และอริสา นพคุณ³
Banjob Boonchan^{1*}, Supawadee Wisuwan² and Arisa Nopakun³

^{1,3} กลุ่มวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

² โปรแกรมวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

^{1,3} Department of Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand.

² Department of Special Education, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand.

Corresponding Author, E-mail : banjobbun21@gmail.com

Received: 28 January 2023, Revised: 2 May 2023, Accepted: 23 May 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากลไกความร่วมมือการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : นวัตกรรมเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) ระบบการพัฒนาก้าวหน้า ได้แก่ การทำความเข้าใจตนเอง การสร้างวินัยในตนเอง เป็นผู้รู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ 2) ระบบการพัฒนาฐานคิดในการบริหารจัดการ ได้แก่ ให้การยอมรับสนับสนุนบุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ข้อเสนอแนะ คำวิจารณ์ที่สร้างสรรค์ 3) ระบบการพัฒนาการมีส่วนร่วม ได้แก่ ทำงานร่วมกับเครือข่ายทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กระตุ้นเครือข่ายให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใช้เครือข่ายสังคมเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานในชุมชน 4) ระบบการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีการติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามบริบทและความต้องการ และ 5) ระบบการพัฒนาครู ได้แก่ การพัฒนาครูอย่างสมดุลทั้งในด้านจิตวิญญาณความเป็นครู ทักษะ ทักษะ และความรู้ สร้างเสริมจุดแข็งทางวิชาการโดยความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ครูได้รับการช่วยเหลือแนะนำในการแก้ไขปัญหาครอบครัว หนี้สิน การทำงาน การศึกษานี้มุ่งเสนอกรอบแนวคิดเชิงนโยบายความร่วมมือพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาาระหว่างหน่วยงานระดับต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อยกระดับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผ่านนวัตกรรมการเรียนรู้ 4 นวัตกรรม ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน และการเรียนรู้การประกอบการเป็นฐาน

คำสำคัญ : นวัตกรรมเชิงระบบ, นวัตกรรมการเรียนรู้, กลไกความร่วมมือ, การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ

Abstract

This article aims to study the development of cooperation mechanisms for competence based education management at the basic education level. The systematic innovation consists of 1) Leadership development systems, namely self-knowledge, self-discipline, keeping pace with change and solving new problems, 2) the management mentality development system, namely accepting and supporting staff to participate in management, creating a diverse learning culture giving feedback and constructive criticism, 3) the system of participation development, namely working with formal and informal networks, encouraging the network to create a learning process to improve the quality of education, using social networks as a center of community action, 4) the system of curriculum development, namely support and encouragement of staff to follow educational movements, exchanging knowledge with professional peers, encouraging the community to participate in the development of local curricula according to their context and needs, and 5) Teacher development system, namely balanced teacher development in terms of teacher's spirit, attitude, skills and knowledge, strengthening academic strengths in collaboration with local higher education institutions, teachers received help and counseling in solving family problems, debts, and work. This study aims to present a conceptual policy framework for collaboration in area of educational innovation agencies at different levels in Nakhon Ratchasima province to increase the level of competency-based education management at the basic education level through 4 learning innovations, namely place-based learning, community-based learning, work-based learning, and entrepreneurial learning.

Keywords : Systematic innovation, Learning innovation, Cooperation mechanism, Competency-based education management

1. บทนำ

ประเทศไทยมีจำนวนประชากรเกิดขึ้นโดยเฉลี่ยปีละประมาณหนึ่งล้านสองแสนถึงหนึ่งล้านสี่แสนคน ต่อปีติดต่อกัน 30 ปี ตั้งแต่ปี 2505 จนถึงปี 2535 อาจกล่าวได้ว่าเป็นประชากรรุ่น Baby Boomer อย่างแท้จริง ในช่วง 30 ปีดังกล่าวประชากรของประเทศไทยขยับขึ้นจาก 18 ล้านคนมาเป็น 65 ล้านคน ในปัจจุบัน และนั่งอยู่ที่ 65 ล้านคนมาเกือบ 25 ปี แล้ว เมื่อโครงสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนไป และอัตราการเจริญพันธุ์ก็อยู่ในระดับที่ต่ำมาก จนประเทศไทยน่าจะมีภาวะประชากรลดถอย และมีแนวโน้มที่จะลดลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้นโรงเรียนจึงไม่ใช่สิ่งที่สังคมและประเทศไทยต้องการมากเท่ากับในอดีต (กัณตรัตน์ ปริเปรมกุล และอานนท์ ศักดิ์วีริญญ์, 2562)

โรงเรียนในจังหวัดนครราชสีมาหลายสังกัด จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่า โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีจำนวนมากที่สุดถึง 142 โรงเรียน ในบางโรงเรียนแม้มีจำนวนเด็กไม่มากนักแต่ก็ยังมีครูไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนชั้นที่มีขนาดห้องเรียนเล็กเกินไป ถึงอย่างไรก็ต้องการจำนวนครูเท่าเดิมเพราะมีจำนวนห้องเรียนเท่าเดิม จะมีจำนวนนักเรียน 60 คน/ห้อง หรือจะมีจำนวนนักเรียน 5 คน/ห้อง ก็ต้องใช้ครู 1 คนเท่ากัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ยิ่งทำให้โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ขาดแคลนครูและเป็นการใช้ครูที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการ (ประภาพร แผลสูงเนิน กรองทิพย์ นาควิเชตร และไพศาล หวังพานิช, 2560) มีข้อจำกัดของงบประมาณประจำปี การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยทำให้มีผลต่อการดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่อง ระบบเครือข่ายไม่ครอบคลุม การระดมทรัพยากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่กระจายอำนาจให้สถานศึกษา และภาระงานไม่ชัดเจน (พระครูปลัดอาหยวน วิสุทธิญาณเมธี (มุงฝอยกลาง) และลือชัย วงษ์ทอง, 2563)

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1 ยังพบปัญหาอื่น เช่น นักเรียนออกกลางคันสูง คุณภาพการศึกษาของแต่ละโรงเรียนที่แตกต่างกันสูง ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ต่ำ บุคลากรส่วนใหญ่ทำงานเพื่อรักษาสถานภาพและประโยชน์ของตนเองมากกว่าการพัฒนาการเรียน อย่างไรก็ตามการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสามารถทำได้โดยการระดมทรัพยากรทางการศึกษา การสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การบริหารจัดการที่มีความเป็นอิสระ เหมาะสมกับบริบท และทรัพยากรของเขตพื้นที่การศึกษา (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) การประชุมวางแผนร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (จิราภรณ์ การสูงเนิน, 2561) จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะโดยรวมได้จริงในโลกสมัยใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดนครราชสีมาที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา โดยมีพันธกิจหลัก 5 ประการ ประกอบด้วย 1) ผลิตบัณฑิตให้มีทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และฐานวิถีชีวิตใหม่ (New normal) 2) วิจัยสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่น สังคม และประเทศ 3) สร้างต้นแบบการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน 5) บริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักธรรมาภิบาล คณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงความสำคัญและความจำเป็นของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education sandbox) และมีความเชื่อพื้นฐานว่านวัตกรรมเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วยระบบภาวะผู้นำ ระบบฐานคิดในการบริหารจัดการ ระบบการมีส่วนร่วม ระบบการพัฒนาหลักสูตร และระบบการพัฒนาครู จะสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพันธกิจที่ 2, 3 และ 4

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนากลไกความร่วมมือการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : นวัตกรรมเชิงระบบ

3. ขอบเขตของเนื้อหา

3.1 การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ

3.2 กลไกความร่วมมือ

3.3 นวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน และการเรียนรู้การประกอบการเป็นฐาน

3.4 นวัตกรรมเชิงระบบ ประกอบด้วย ระบบภาวะผู้นำ ระบบฐานคิดในการบริหารจัดการ ระบบการมีส่วนร่วม ระบบการพัฒนาหลักสูตร และระบบการพัฒนาครู

4. นิยามศัพท์

4.1 การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ หมายถึง แนวคิดของการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ และความก้าวหน้าตามความสามารถของผู้เรียนเอง โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต โดยมุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่จำเป็นในโลกของการทำงานที่อยู่ในชีวิตจริง อันเป็นปกติวิสัยของผู้เรียน เพื่อเตรียมให้ผู้เรียนก้าวสู่โลกของการทำงาน

4.2 กลไกความร่วมมือ หมายถึง รูปแบบหรือแนวทางหรือวิธีการที่ตกลงและยินยอมดำเนินงานความร่วมมือด้านต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการศึกษาของจังหวัดนครราชสีมา

4.3 นวัตกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมโดยการนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิดใหม่ ๆ และวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลา และช่วยส่งเสริมให้กระบวนการทางการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.3.1 การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของสถานที่ต่าง ๆ ต่อวิถีชีวิตของเรา ให้เป็นนักจัดการสถานที่สภาพแวดล้อม เพื่อส่งผลดีต่อผู้ที่อยู่ในสถานที่สภาพแวดล้อมนั้น ๆ

4.3.2 การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของท้องถิ่น ชุมชน ที่มีต่อวิถีชีวิตของเรา ให้เป็นนักจัดการชุมชน อะไรควรอนุรักษ์ อะไรควรพัฒนา ปรับเปลี่ยน เพื่อความเจริญของชุมชน ท้องถิ่น และผู้ที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่นนั้น ๆ

4.3.3 การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของการเป็นคนทำงานเป็น

4.3.4 การเรียนรู้การประกอบการเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของการเป็นนักประกอบการ

4.4 นวัตกรรมเชิงระบบ หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ การจัดการ หรือแนวคิดใหม่ในกลุ่มขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกัน เพื่อจุดประสงค์ในสิ่งเดียวกัน

4.4.1 ระบบภาวะผู้นำ หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ การจัดการ หรือแนวคิดใหม่ในการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้นำ ทั้งในรูปแบบพฤติกรรม คุณลักษณะ และทัศนคติ โดยใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ในการจูงใจคนเพื่อทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

4.4.2 ระบบฐานคิดในการบริหารจัดการ หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ การจัดการ หรือแนวคิดใหม่ในการพัฒนาทัศนคติและแนวคิดแบบยืดหยุ่นและเติบโตพัฒนาต่อไปข้างหน้า เชื่อในศักยภาพของคน และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างดีในด้านการวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุม

4.4.3 ระบบการมีส่วนร่วม หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ การจัดการ หรือแนวคิดใหม่ในการพัฒนาสมาชิกทุกคนของหน่วยงานหรือองค์กร ร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีลักษณะของกระบวนการ มีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีพลวัต มีการแก้ปัญหา การร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมดำเนินการ

4.4.4 ระบบการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ การจัดการ หรือแนวคิดใหม่ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม รวมทั้งมีการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีขั้นตอนต่อเนื่องกันตามลำดับเริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร การยกร่างสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร รวมไปถึงการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดีที่สุด

4.4.5 ระบบการพัฒนาครู หมายถึง เครื่องมือ วัสดุ วิธีการ การจัดการ หรือแนวคิดใหม่ในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบผสมผสานกันระหว่างการพัฒนาทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงาน และการศึกษาด้วยตนเองให้สอดคล้องกับจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัดในเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรวิชาชีพ หรือครูสภาที่กำหนดมาตรฐานการพัฒนาครูที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะครู (Competency based) และความสามารถในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (Outcome based)

2. เนื้อเรื่อง

การพัฒนาโลกความร่วมมือการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดนครราชสีมา เป็นโครงการย่อยภายใต้ชุดโครงการ การยกระดับคุณภาพการศึกษาฐานสมรรถนะด้วยนวัตกรรมเชิงระบบและการเรียนรู้ของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการศึกษาของท้องถิ่นด้วยการพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบ (ซึ่งประกอบด้วย ระบบภาวะผู้นำ ระบบฐานคิดในการบริหารจัดการ ระบบการมีส่วนร่วม ระบบการพัฒนาหลักสูตร และระบบการพัฒนาครู) และการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (ประกอบด้วย การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน และการเรียนรู้การประกอบการเป็นฐาน) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ

การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based education: CBE) เป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner centered) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดและก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงานการแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต สมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ กระบวนการ เจตคติ โดยองค์ประกอบดังกล่าวสามารถดำเนินการโดยผ่านการจัดการเรียนการสอนของครู อย่างไรก็ตาม ความรู้

ทักษะ เจตคติที่บุคคลได้เรียนรู้จะยังไม่ใช้สมรรถนะจนกว่าบุคคลนั้นจะได้แสดงพฤติกรรมแสดงออกถึงความสามารถในการนำความรู้ทักษะ เจตคติ ที่มีในการทำงานหรือการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง (รณิชัย สวัสดิ์ และรัตนะ บัวสนธ์, 2565) หลักสูตรแบบฐานสมรรถนะจึงมีกรอบมาตรฐานสมรรถนะเป็นตัวกำหนดความรู้และทักษะที่คาดหวังว่า ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติภาระงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ได้เมื่อเรียนจบหลักสูตร และสามารถวัดและประเมินผลได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เมื่อเรียนจบหน่วย การประเมินผลสามารถใช้รูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต (Observation) การสาธิตและตั้งคำถาม (Demonstration and questioning) แบบทดสอบและข้อสอบอัตนัย (Pen and paper test and essays) การสอบปากเปล่า (Oral test) การทำโครงงาน (Projects) สถานการณ์จำลอง (Simulations) แฟ้มผลงาน (Portfolios) การประเมินผลโดยใช้คอมพิวเตอร์ (Computer-based assessment) (สุวิทนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกูล, 2564) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลแบบฐานสมรรถนะไม่ได้ดีไปกว่าหรือแตกต่างไปจากวิธีการประเมินแบบเดิม (Traditional assessment) หรือแบบอื่น ๆ เพียงแต่การประเมินแบบฐานสมรรถนะให้ความสำคัญกับสมรรถนะที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562)

2.2 กลไกความร่วมมือ

ความร่วมมือของสถาบันการศึกษาในสังคมสมัยใหม่กลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีสมาชิกเครือข่ายที่มีภาวะผู้นำ เครือข่ายนวัตกรรมมีหน้าที่ที่หลากหลาย เช่น การกระจายเทคโนโลยีการศึกษา การผสมผสานระหว่างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมและการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความยืดหยุ่นที่ให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและนักเรียน (Min, Swanger, and Gursoy, 2016) ความร่วมมือสามารถเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติการ ซึ่งจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความเสถียรของเครือข่ายการศึกษาที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ความโปร่งใสของข้อมูล ซึ่งช่วยให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรม และผลลัพธ์ของเครือข่ายที่เป็นนวัตกรรมใหม่ได้ การดำรงอยู่ของหน่วยงานภาครัฐเพื่อสร้างเครือข่ายนวัตกรรม โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบอาจแตกต่างกันไป การขยายเครือข่ายนวัตกรรมโดยความร่วมมือกับพันธมิตรต่างประเทศอาจเพิ่มเนื้อหากิจกรรมของเครือข่ายนวัตกรรมได้เป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมของเครือข่ายนวัตกรรมในพื้นที่ทางสังคม วัฒนธรรมภายนอก การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันวิจัย ศูนย์วัฒนธรรม สมาคมด้านศิลปะ พิพิธภัณฑ์ และห้องสมุดตลอดจนตัวแทนจากสื่อมวลชน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง (Milovanov, Pietilä, Tervaniemi, and Esquef, 2010) การจัดระเบียบข้อมูลจะช่วยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลพื้นฐาน และระเบียบวิธีต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (Lytras, Hughes, Xia, Jiang, and Robertson, 2021)

2.3 นวัตกรรมการเรียนรู้

2.3.1 การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน

การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ไม่จำกัดเพียงแคในห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ สัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่สนุกสนาน ทำให้พวกเขาเห็น จำต้อง และทดลองด้วยตนเอง ซึ่งบางครั้งประสบการณ์เหล่านี้ก็หาไม่ได้ในห้องเรียน การออกแบบการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-based Learning) เช่น ในพิพิธภัณฑ์ เป็นการเลือกใช้จุดแข็งของสถานที่นั้น ๆ จัดแสดงนิทรรศการ

ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ศักยภาพรายบุคคล สร้างโอกาสให้เด็ก ๆ เกิดประสบการณ์ด้วยตนเอง เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ อภิปราย ลงความคิดเห็น และตัดสินใจ โดยปกติแล้วเด็กจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อเขาสามารถเชื่อมโยงความรู้นี้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ได้ เมื่อไรก็ตามที่ครูพาเด็ก ๆ ไปเรียนรู้ที่พิพิธภัณฑ์ก็สามารถใช้วิธีการสร้างแก่นเรื่อง (Thematic approach) ในประเด็นเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เป็นการเพิ่มโอกาสในการดึงความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ ผ่านการปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และตีความ วัตถุที่นำมาจัดแสดงในนิทรรศการ โดยครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างแก่นเรื่องโดยใช้สถานที่ที่เป็นฐานให้กับเด็ก ๆ ได้ดังนี้ 1) วิเคราะห์และเลือกใจความสำคัญของนิทรรศการที่ต้องการสื่อสาร 2) สืบรวจวัตถุ จัดแสดงและเนื้อหาในนิทรรศการ พร้อมสร้างความเชื่อมโยงแต่ละส่วนให้เป็นภาพใหญ่ 3) ลำดับเรื่องราว ประกอบข้อมูลตามแก่นเรื่องที่กำหนดไว้ 4) สร้างคำถามที่เอื้อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ตีความ สร้างบทสนทนา และใช้ประสาทสัมผัส และ 5) พัฒนาแรงบันดาลใจที่สร้างความตระหนักอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3.2 การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based learning) เป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้สัมพันธ์กับชุมชน ผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริง เป็นเรื่องใกล้ตัวในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เน้นทักษะการคิด การแก้ปัญหา การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริง มีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561) เป็นที่รู้จักในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ทวีปแอฟริกา และเอเชีย ในชื่อว่า การเรียนรู้โดยการบริการสังคม (Service learning : SL) โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน (Flecky, 2011) การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ จะช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเข้าใจชุมชนมากขึ้น ชุมชนและผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งโดยการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และตามเป้าหมายที่กำหนดโดยชุมชน อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561; Bednar and Simpson, 2013; Bedri, Frein, and Dowling, 2017)

2.3.3 การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน (Work-based learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้ภาคทฤษฎี ประสบการณ์ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงาน จนสามารถสร้างความคิดรวบยอด ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม คอยชี้แนะ สนับสนุน ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก ตลอดจนวางแผนการสอน และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (กุลธิดา มีสมบุญ, 2561) สร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนความคิดเห็นด้วยการสร้างสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น (ศุภจิต รัตนมณีฉัตร, 2557) ทำให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ และประสบการณ์อันมีคุณค่าจากการลงมือปฏิบัติ ทั้งรูปแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทำงานเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (สราวุธ ปิงผลพล, 2555) ได้แก่ 1) ทำความเข้าใจในการปฏิบัติงาน 2) การฝึกฝนประสบการณ์ และ 3) การให้ผลสะท้อนกลับ

2.3.4 การเรียนรู้การประกอบการเป็นฐาน

การส่งเสริมการสร้างทักษะความเป็นผู้ประกอบการในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนอย่างแพร่หลายทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น การส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้การสอนในการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship-based learning) ถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาและนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับประเทศ คำศัพท์ที่พบเห็นได้ในการเรียนรู้ทักษะผู้ประกอบการคือ การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพทางธุรกิจ (Enterprise education) และการศึกษาการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship education) (สุดฉกาจ สุดแก้ว, 2563) เป็นความพยายามที่จะมีการส่งเสริมและปลูกฝังทักษะด้านผู้ประกอบการตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นในวัยเรียน (Lackéus, 2015) จะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่วนบุคคล การสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเป็นผู้คิดริเริ่ม รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายอย่างมีทิศทาง การหาโอกาสในการสร้างและการพัฒนาธุรกิจ การระดมทุนจัดตั้งบริษัท และทำให้บริษัทเจริญเติบโต

2.4 นวัตกรรมเชิงระบบ

2.4.1 ระบบการพัฒนาภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) คือ คุณลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพ และอุปนิสัยของบุคคลที่ทำให้ บุคคลนั้นได้รับความไว้วางใจจากบุคคลอื่นและนำพาบุคคลอื่น (Nathanson, 2021) DuBrin (1995) เสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ 5 วิธี คือ 1) การทำความรู้จักตนเอง โดยอาศัยกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับตัวผู้บริหารอย่างแจ่มชัด ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สามารถปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น Argyris (1995) ได้อธิบายระดับของการทำความรู้จักตนเอง โดยใช้หลักการการเรียนรู้แบบคิดครั้งวงจร (Single-loop learning) กับการเรียนรู้แบบคิดครบวงจร (Double-loop learning) 2) การสร้างวินัยตนเอง เป็นความพยายามที่จะรักษาระดับความสนใจที่มีต่อการบรรลุเป้าหมายไว้ให้มั่นคง 3) การศึกษา เป็นการถ่ายทอดความรู้ โดยไม่คำนึงถึงการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างทันทีทันใด เพิ่มความเป็นผู้นำให้เป็นที่ยอมรับระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารและตำแหน่งของผู้นำ (Bass, 1985) 4) ประสบการณ์ ส่วนใหญ่เกิดจากการทำงานซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการใช้อำนาจผู้นำให้มีประสิทธิภาพแหล่งที่มาของประสบการณ์มี 2 แหล่งหลัก ๆ คือ เพื่อนร่วมงาน และน้องงาน และ 5) การให้คำปรึกษา บางครั้งอยู่ในรูปแบบการเป็นที่ปรึกษา (Mentor) การสอน (Tutoring) การฝึก (Coaching) การแนะนำ (Guidance) และการให้กำลังใจ (Emotional support)

2.4.2 ระบบการพัฒนาฐานคิดในการบริหารจัดการ

ฐานคิดในการบริหารจัดการ (Mindset) เป็นกรอบความคิดหรือทัศนคติทางจิตใจ ที่เกิดขึ้นจากสมองของเรา กระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมรอบตัว ส่งผลต่อวิธีคิดและตอบสนองต่อสถานการณ์ ทัศนคติเป็นสิ่งที่บุคคลคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ กระบวนการคิดเหล่านี้เป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมของเราและนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ฐานคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) คือกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จขององค์กร เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าความสามารถของทุกคนนั้นเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา โดยคนที่มีความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) จะกล้าฝ่าฟันเรื่องยาก มองว่าอุปสรรคไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นโอกาสที่จะลงมือใหม่เพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาวต่อไป วิธีที่จะสร้างฐานคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ให้เกิดขึ้นในองค์กร สามารถทำได้โดย 1) สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดฐานคิดแบบเติบโต

(Growth Mindset) ก่อนอื่นต้องให้นักงานทราบถึงคุณค่าของฐานคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ที่จะส่งผลต่อการเติบโตทางอาชีพการงานส่วนบุคคล 2) สร้างพื้นที่ให้บุคลากรเติบโต องค์กรต้องสนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้พัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น บางองค์กรมีนโยบายสนับสนุนเงินเมื่อบุคลากรสมัครเรียนทักษะใหม่หรือแม้กระทั่งซื้อหนังสือสำหรับการทำงาน การเทรนนิ่งหรือการโค้ชชิ่ง เป็นหนึ่งในวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการพัฒนาบุคลากรที่หลายองค์กรจัดทำ 3) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือบุคลากรต้องเข้าใจว่า ตำแหน่งที่ตัวเองกำลังทำงานอยู่ ไม่ใช่ตำแหน่งที่องค์กรคาดหวังให้คงอยู่ตลอดไป เพราะทุกคนจะมีเส้นทางอาชีพ (Career Path) หรือให้เติบโตแตกต่างกันไป ฉะนั้นสิ่งที่องค์กรควรทำคือการทำให้บุคลากรผ่านประสบการณ์ที่หลากหลายและมีทักษะเพิ่มมากขึ้นในโลกอนาคตที่ไม่แน่นอน 4) ให้การเสนอแนะที่ก่อให้เกิดการเติบโต ข้อเสนอแนะหรือคำวิจารณ์ที่สร้างสรรค์จะทำให้บุคลากรรู้สึกปลอดภัย ควบคุมสถานการณ์หรือความผิดพลาดได้ และไม่ทำให้ตัวเองรู้สึกอ่อนแอ 5) ส่งเสริมการทดลองสิ่งใหม่ องค์กรต้องแสดงความสนใจใคร่รู้เมื่อบุคลากรนำเสนอความคิดใหม่ ๆ ส่งเสริมว่าความเชื่อทุกชนิดนำไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ใช่ความสำเร็จที่อยู่ปลายทางด้วยซ้ำ แต่ระหว่างทางก็ยิ่งการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะกลุ่มหัวหน้างานที่จำเป็นต้องฟังความคิดใหม่ ๆ จากบุคลากรเสมอ และ 6) ยอมรับความผิดพลาดและแบ่งปันสิ่งที่เรียนรู้ มองทุกความล้มเหลวคือบทเรียนอันล้ำค่าที่สามารถเรียนรู้จากมันได้

2.4.3 ระบบการพัฒนาการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายมี 8 ด้าน (อุดมสิน คันธภูมิ, 2558) คือ 1) สมาชิกของเครือข่าย 2) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน 3) ผู้ประสานงานเครือข่าย 4) กิจกรรม 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย 6) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 7) ระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย และ 8) ระบบบริหารจัดการเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยแก้ไข้ปัญหาของเครือข่าย รวมถึงระบบการบริหารจัดการของเครือข่ายที่จะทำให้เกิดโครงสร้างของเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ 1) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วม 3) การมีส่วนร่วม 5) ความไว้วางใจ 6) การสร้างความตระหนักร่วม 7) การสร้างพันธกิจในการปฏิบัติกิจกรรมร่วม และ 8) การตัดสินใจร่วม (วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด, 2559) สิ่งที่ต้องเร่งแก้ไข้ปัญหา คือ การบริหารจัดการเครือข่ายยังไม่มีโครงสร้างการทำงาน การบริหารจัดการหรือหน้าที่ของสมาชิกที่ชัดเจน มีเพียงการรวมกลุ่มเครือข่ายเพื่อร่วมกันทำงานเท่านั้น (พัชรินทร์ จันทาพูน และปิยพงษ์ สุเมตติกุล, 2555) พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กประกอบด้วยกระบวนการสร้างเครือข่าย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขั้นประสานหน่วยงาน/องค์กร เครือข่าย 3) ขั้นสร้างพันธะสัญญาร่วมกัน 4) ขั้นบริหารจัดการเครือข่าย 5) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ 6) ขั้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย มีแนวคิดใกล้เคียงกับด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม คือสมาชิกจะต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้มีเป้าหมายที่จะร่วมมือกันในการแก้ไข้ปัญหา และขั้นบริหารจัดการเครือข่ายสอดคล้องกับด้านการบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งถือเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีแนวทางการทำงานของเครือข่ายที่ชัดเจน และรู้หน้าที่ของตน เคารพกฎกติกา หรือข้อบังคับในการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่าย สมศักดิ์ เอี่ยมดี, มานิตย์ ไชยกิจ, กาญจนา เจริญสี และสุมาลี จันทรชอล (2556) พบว่ารูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาควรเป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ซึ่งจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วย

- 1) องค์การของเครือข่าย
- 2) การจัดการเครือข่าย
- 3) การใช้ประโยชน์จากเครือข่าย และ
- 4) การธำรงรักษาเครือข่าย

2.4.4 ระบบการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแกนสำคัญในการวางแผนทางการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ นักการศึกษาควรติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอยู่เสมอ ศึกษามุมมองแนวคิดในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เข้าร่วมการประชุมอบรม และสัมมนาทางด้านวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ รวมถึงวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้เป็นประจำทุกปี สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงเปิดใจรับฟังข้อคิดเห็น และเสนอแนะจากทุกภาคส่วน สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามข้อมูลสภาพจริงและความต้องการของชุมชน มีการกำกับ ติดตาม นิเทศการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตร และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ทำความเข้าใจกับการพัฒนาหลักสูตรรูปแบบต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนจะมีสิทธิพลอย่างมากที่สุดที่จะจูงใจผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเพื่อนร่วมงานให้มีส่วนร่วมในการทำงาน ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูในโรงเรียนจึงเป็นจุดเริ่มต้นในความพอใจที่จะเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยกระตุ้นทีมงานให้ทำงานส่วนตัวโดยใช้วิธีการจูงใจที่หลากหลาย ซึ่งต้องใช้เวลาระยะยาวในการพัฒนาทีมงานทั้งหมดของโรงเรียนให้มาร่วมทำงานอย่างจริงจัง (Marsh, 1990) กลยุทธ์ที่จะพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่นให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรต้องดำเนินในหลายประการ คือ ต้องสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องมาร่วมพัฒนาหลักสูตร โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่ดี มีระบบการควบคุมการทำงานที่เหมาะสมภายใต้บรรยากาศทางบวก มีการบริหารเวลาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการช่วยเหลือสนับสนุนจากนักวิชาการจากภายนอกด้วย เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรอยู่บนฐานความเข้าใจที่ถูกต้องทางวิชาการ ซึ่งหากดำเนินการได้ครบถ้วนทุกประการแล้วจะส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ และตอบสนองความต้องการจำเป็นของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2.4.5 ระบบการพัฒนาครู

ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูพัฒนานตนเองอย่างหลากหลาย ส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อ เข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาทางด้านวิชาการ ให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และเปิดโอกาสครูร่วมเป็นวิทยากรในการพัฒนาวิชาชีพ ส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายครูทั้งภายในสถานศึกษาและต่างสถานศึกษา สร้างความตระหนักให้ครูมีความรักและศรัทธาที่จะพัฒนาวิชาชีพของตนเองอย่างจริงจัง ประสานผู้มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพครู เป็นผู้นำและร่วมจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาวิชาชีพครู ติดตามข่าวสารการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ กำกับติดตามการพัฒนานตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง กำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของโรงเรียน และกำหนดนโยบาย เป้าหมายในการพัฒนาครูอย่างชัดเจน Darling-Hammond, Hyler, and Gardner (2017) พบว่าสิ่งที่ทำให้การพัฒนาครูมีประสิทธิภาพคือ โรงเรียนให้โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างมีความหมาย ควรมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์การสอนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักสูตร รวมถึงการเรียนรู้เชิงรุก สนับสนุนการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการนิเทศ

กำกับจากผู้เชี่ยวชาญ ให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็นและสะท้อนกลับ และให้เวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้

3. บทสรุป

การจัดการศึกษาของโรงเรียนในจังหวัดนครราชสีมา พบปัญหาที่สำคัญ เช่น ความไม่ยืดหยุ่นของแผนยุทธศาสตร์ ข้อจำกัดของงบประมาณประจำปี การขาดแคลนบุคลากร พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education sandbox) น่าจะเป็นทางออกที่ดีและมีความเชื่อพื้นฐานว่านวัตกรรมเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วยระบบภาวะผู้นำ ระบบฐานคิดในการบริหารจัดการ ระบบการมีส่วนร่วม ระบบการพัฒนาหลักสูตร และระบบการพัฒนาครู จะสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ มุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่จำเป็นในชีวิตจริง โดยอาศัยกลไกความร่วมมือที่รูปแบบหรือแนวทางหรือวิธีการที่ตกลงและยินยอมดำเนินงานความร่วมมือด้านต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนระบบการจัดการศึกษาของจังหวัดนครราชสีมา ผ่านนวัตกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่เดิมโดยการนำเอาสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิดใหม่ ๆ และวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วประหยัดเวลา และช่วยส่งเสริมให้กระบวนการทางการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐานเป็นการสะท้อนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของสถานที่ต่าง ๆ ต่อวิถีชีวิตของเรา การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของท้องถิ่น ชุมชน ที่มีต่อวิถีชีวิตของเรา การเรียนรู้โดยใช้การทำงานเป็นฐาน เป็นการสะท้อนการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า ของการเป็นคนทำงานเป็น และการเรียนรู้การประกอบการเป็นฐาน เป็นการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า ของการเป็นนักประกอบการ

4. กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลไกความร่วมมือการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับทุนอุดหนุนจากหน่วยบริหารและการจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

5. เอกสารอ้างอิง

- กัณธรรัตน์ บริเปรมกุล และอานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการณ์ ความน่าจะเป็นเชิงอัตวิสัย โครงสร้างรางวัลของการชิงโชคและความตั้งใจซื้อ : การศึกษาเชิงทดลอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์ คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กุลธิดา มีสมบุญ. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้งานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัย. *วารสารมังรายสาร*. 6(2) : 53-64.
- จิราภรณ์ การสูงเนิน. (2561). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารการบริการงานแนะแนวของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. *ลิกขวารสารศึกษาศาสตร์*. 5(1) : 69-88.

- ประภาพร แผลตสูงเนิน กรองทิพย์ นาควิเชตร และไพศาล หวังพานิช. (2560). ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 12(1) : 204-213.
- พระครูปลัดอาทิตย ฐิตินันท์ (มิ่งฝอยกลาง) และลือชัย วงษ์ทอง. (2563). การนำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาไปปฏิบัติ. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 14(4) : 187-199.
- พัชรินทร์ จันทพูน และปิยพงษ์ สุเมตติกุล. (2555). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารครุศาสตร์*. 42(1) : 80-94.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รณิชัย สวัสดิ์ และรัตน์ บัวสนธ์. (2565). การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-based Education : CBE). *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*. 4(1) : 187-201.
- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 11(3) : 179-191.
- วิสิทธิ์ศักดิ์ ชัยเกิด. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภจิต รัตนมณีฉัตร. (2557). การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ที่ใช้การทำงานเป็นฐานเพื่อการบริหารจัดการกลุ่มวิชาชีพ รายวิชาวิดิทัศน์ หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา แพทย์ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*. 9(1) : 91-106.
- สมศักดิ์ เอี่ยมดี, มานิตย์ ไชยกิจ, กาญจนา เจริญสี และสุมาลี จันทระชล. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 15(5) : 216-224.
- สราวุธ ปิงผลพล. (2555). การพัฒนาการเรียนรู้ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรูปเรขาคณิตสองมิติ และสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.
- สุดฉกาจ สุดแก้ว. (2563). การศึกษารูปแบบการเรียนรู้การสร้างทักษะผู้ประกอบการของกลุ่มครูผู้สอนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในประเทศไทยในบริบทการศึกษานอกระบบ (Non-formal education). สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุวัฒนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกุล. (2564). หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในสถานศึกษา. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*. 22(2) : 351-364.
- อุดมสิน คันธภูมิ. (2558). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Argyris, C. (1995), Action science and organizational learning. *Journal of Managerial Psychology*. 10(6) : 20-26.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: The Free Press.
- Bednar, S., and Simpson, N. B. (2013). *Incorporating community-based learning in a course on the economics of poverty*. Retrieved June 14, 2018. From <https://www.aeaweb.org/conference/2014/retrieve.php?pdfid=214>
- Bedri, Z, de Frein, R., and Dowling, G. (2017). Community-based learning : A primer. *Irish Journal of Academic Practice*. 6(1) : 1-26.
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., and Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Palo Alto. CA: Learning Policy Institute.
- DuBrin, A. J. (1995). *Leadership : Research findings, practice, and skill*. Boston : Houghton.
- Flecky, K. (2011). Foundations of service-learning. In K. Flecky & L. Gitlow (Eds.), *Service-learning in occupational therapy education: Philosophy and practice* (pp. 1-12). London. UK: Jones Bartlett.
- Lackéus, M. (2015). *Entrepreneurship in education - What, Why, When, How*. Trento, Italy: Background paper for OECD-LEED.
- Lytras, S., Hughes, J., Xia, W., Jiang, X., and Robertson, D. L. (2021). *Exploring the natural origins of SARS-CoV-2*. Retrieved January 23, 2023. From <https://journals.plos.org/plosbiology/article?id=10.1371/journal.pbio.3001115>
- Marsh, H. W. (1990). The structure of academic self-concept : The Marsh/Shavelson model. *Journal of Educational Psychology*. 82(4) : 623-636.
- Milovanov, R., Pietilä, P., Tervaniemi, M., and Esquef, P. A. A. (2010). Foreign language pronunciation skills and musical aptitude: A study of Finnish adults with higher education. *Learning and Individual Differences*. 20(1) : 56-60.
- Min, H., Swanger, N., and Gursoy, D. (2016). A longitudinal investigation of the importance of course subjects in the hospitality curriculum : An industry perspective. *Journal of Hospitality & Tourism Education*. 28(1) : 10-20.
- Nathanson, C. (2021). *15 Most important personality traits of effective leaders*. Retrieved January 23, 2023. From <https://online.jwu.edu/blog/MBA-personality-traits-effective-leaders>